

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Тарасенко А.О.

студентка;

Александрюк Т.Ю.

старший викладач,

Університет митної справи та фінансів

ДОМОГОСПОДАРСТВО ЯК ІНСТИТУЦІЙНА ЕКОНОМІЧНА ОДИНИЦЯ ТА СУБ'ЄКТ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

На сучасному етапі економіка, як складний господарський організм, включає велику кількість різноманітних структур: виробничих, комерційних, фінансових, інформаційних тощо. У рамках цих структур взаємодіють суб'єкти економічних відносин, роль і місце кожного з яких має особливе значення як на макро-, так і на мікрорівні. Серед них важливу позицію в національній економіці займають домогосподарства, які мають велике значення у функціонуванні економічної системи будь-якої країни.

Розвитком теорії поведінки домогосподарств у сфері споживання та заощадження займалися як відомі вчені Дж.М. Кейнс, І. Фішер, М. Фрідман, Ф. Модільяні так сучасні вітчизняні автори – А. Ревенко, В. Федоренко, М. Ватаманюк, Т. Кізима та інші [1, с. 31]. Проте актуальним залишається висвітлення питань функціонування домашнього господарства у сучасних ринкових умовах, як важливої економічної одиниці й активного суб'єкта фінансових відносин.

В економічній літературі існують різні визначення поняття «домогосподарство», проте найбільш вживаним є визначення, згідно з яким домогосподарство – це економічна одиниця, що складається з однієї або більше осіб, постачає економіку ресурсами та використовує отримані доходи для купівлі товарів та послуг, які задовольняють потреби людини. Основними критеріями визначення

домогосподарства є спільне житло, спільний бюджет та ведення господарства, узгоджене ухвалення економічних рішень. Домогосподарства можна характеризувати за демографічними ознаками (чисельність, склад, місце проживання) та за економічними ознаками (рівень доходів та багатства) [2, с. 303].

Домогосподарство акумулює в собі значний комплекс характеристик: задоволення фізичних потреб людини, розвиток її духовних і професійних навичок, підвищення соціальної активності, нагромадження людського капіталу [2, с. 303]. Виконуючи свої традиційні функції споживання, заощадження, інвестування, домашнє господарство виступає своєрідним внутрішнім стабілізатором, впливає на соціально-економічний розвиток країни.

Сектор домогосподарств є активним учасником на усіх ринках: на ринку праці – як працємець; на фінансовому ринку – як учасник операцій з цінними паперами, готівкою; на споживчому ринку – як споживач товарів і послуг; на ресурсному ринку – як власник і продавець ресурсів. На ринку продуктів сектор домогосподарств виступає зі сторони попиту, на ринку ресурсів – як продавець. Весь процес кругообігу матеріальних та грошових засобів перебуває під контролем державного сектора. Держава стягує з домогосподарств податки, збори, натомість здійснює трансфертні виплати, субвенції, дотації та оплачує отримані від домогосподарств фактори виробництва (заробітну плату працівників, зайнятих у державному секторі) [4].

На сьогодні домогосподарства відіграють надзвичайно важливу роль в економіці України. З огляду на те, що у сім'ях живуть приблизно 85% українців, і зважаючи на те, що, на відміну від сім'ї, домогосподарство може складатися з однієї особи, можна стверджувати, що у домогосподарствах проживає, фактично, усе населення нашої країни. У містах кількість домогосподарств складає 67,5%, а у сільській місцевості – 32,5% [4].

Нестабільність розвитку вітчизняної економічної системи, кризові явища в економіці, військові події в країні часто призводять до припинення діяльності багатьох підприємств. Це спричиняє низку серйозних проблем, пов'язаних із використанням людського ресурсу українських домогосподарств. Пропозиція ресурсу праці значно

перевищує попит на нього в абсолютній більшості регіонів країни. Унаслідок неможливості знайти роботу в Україні мільйони наших громадян виїжджають на заробітки за кордон. Це часто призводить до руйнації соціальних основ домогосподарств (розпаду сімей, неналежного матеріального забезпечення, недостатньої уваги дітям тощо). Домогосподарства відкриті для впливу зовнішнього світу, сприймають проблеми суспільства і залежать від них, адже негативні явища в країні відображаються на фізичному та моральному здоров'ї людей, відтворенні населення та формуванні соціальної психології [3, с. 305-306].

Отже, підсумовуючи, можна стверджувати, що основою оптимізації інституту домогосподарства може стати тільки тривала здорова соціальна політика у державі. До таких заходів належать:

по перше, гуманізація економіки країни та піднесення добробуту громадян;

по друге, стабілізація та гуманістична орієнтація соціальної сфери (забезпечення прав людини та соціального захисту, загальнодоступності освіти та охорони здоров'я тощо);

по третє, підвищення загального рівня культури й відродження духовності.

Метою української економіки має бути могутній і розвинений сектор домогосподарств, який у країнах ринкової економіки є активним учасником усіх економічних процесів. Для цього необхідна державна допомога у створенні ефективних програм підтримки домогосподарств. Державна політика повинна бути націлена на зростання доходів домогосподарств, стимулювання зростання народжуваності, підвищення рівня зайнятості, заохочення приватної ініціативи до підприємницької діяльності, надання дотацій домогосподарствам-суб'єктам підприємницької діяльності на розвиток їхньої діяльності, запровадження пільгового оподаткування та вигідних умов кредитування домогосподарств. Домашнє господарство, як первинна економічна одиниця, в умовах демократичних та ринкових трансформацій економіки України відіграє активну роль у всіх соціально-економічних процесах, що відбуваються у суспільстві, і ця роль надалі, повинна зростати, адже

сучасне домогосподарство є підґрунтям економічного добробуту будь-якої держави.

Список використаних джерел:

1. Кізима Т. О. Фінанси домогосподарств: концептуальні засади теорії і практики.: дисерт.. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08. – Гроші, фінанси і кредит – Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2011. – 514 с.

2. Кузнецова Д. В. Домогосподарства сучасного суспільства як об'єкт соціоекономічної науки. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 27.05.2020).

3. Пікулик О. І. Проблеми та особливості функціонування домогосподарств в економіці України. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 302-306.

3. Кузнецова Д. В. Домогосподарства сучасного суспільства як об'єкт соціоекономічної науки. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 27.05.2020).

4. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2019 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств)/ Статистичний збірник. Державна служба статистики України. – К., 2019. – 88 с. URL: <https://ukrstat.org/uk> (дата звернення: 28.05.2020).